ОЦІННА МОДАЛЬНІСТЬ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ТЕКСТІВ

Надія Коцюба

Abstract: The article analyzes different approaches of linguists to the problem of text modality. It is established that official texts are characterized by evaluative modality, which is represented at the lexical, syntax and text levels. The language tools that ensure the implementation of evaluative modality in official documents are analyzed. It is concluded that the quality of regulations implementation directly depends on the adequate selection of text modal means.

Keywords: official text, text categories, modality, evaluability, evaluative modality.

Дослідницький інтерес до текстових категорій протягом десятиліть залишається незмінним. Сучасне розуміння поняття *текстова категорія* ґрунтується на основних положеннях лінгвістичної категорії тексту як складної комплексної одиниці, наділеної взаємопов'язаними суттєвими ознаками, які забезпечують її системність, виходячи з комунікативних засад, що передбачать створення, існування і розуміння тексту. Текстові категорії являють собою наукову абстракцію, реально втілюючись у низці варіантів, які є функціональностильовими модифікаціями, наділеними особливостями побудови, мовних засобів вираження, виконання текстових функцій, детермінованих вимогами функціонального стилю (Таран 1998: 5). Однією з найважливіших текстових категорій є модальність.

Дослідженню різних аспектів категорії модальності з метою виявлення нових особливостей і закономірностей присвятили праці такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як А. Вежбіцка, Д. Ритель, В. Виноградов, Л. Єрмолаєва, Т. Шмельова, С. Вауліна, Л. Дронова, Г. Колшанський, Г. Шинкарук, І. Вихованець, О. Бондарко, Н. Павловська, О. Рогожа, О. Доценко, Г. Ситар, С. Бернацька та ін. Так, модальність у реченні-висловлюванні репрезентована науковими розвідками І. Кобозєвої, Є. Падучевої, І. Піддубської тощо. Модальність у мовному аспекті розглядали Ш. Баллі, В. Телія, А. Швейцер і в текстовому аспекті Є. Вольф, Н. Валгіна, І. Гальперін, О. Москальська, І. Смущинська, З. Тураєва, Л. Ноздріна, Т. Романова та ін.).

У сучасній українській лінгвістиці недостатньо досліджень модальності тексту, зокрема засобів її репрезентації в офіційно-діловому документі. «Феномен модальності» тільки посилює інтерес учених до її дослідження. Вивчення категорії модальності в тексті офіційного документа відкриває нові перспективи у вирішенні проблем прикладного характеру. Адже успішність реалізації волі законодавця значною мірою залежить від вибору

мовних засобів, у яких виражається його ставлення до дійсності і до змісту інформації, яку він повідомляє. Окрім того, вивчення модальності сприятиме уникненню, як часто показує практика, різнотлумачень під час трактування офіційно-ділових текстів.

У статті ми маємо на меті узагальнити теоретичні напрацювання із означеної проблеми та проаналізувати засоби оцінної модальності в офіційно-діловому тексті.

Явище модальності надзвичайно складне та багатоаспектне. Це поняття вживають у різних науках – логіці, літературознавстві, лінгвістиці, стилістиці, медицині тощо, кожна з них надає свого компоненту до тлумачення цього поняття. Тому однозначного трактування цей термін не має.

За визначенням авторів енциклопедії «Українська мова», «модальність (від сер.-лат. *modus* – спосіб, міра) – функціонально-семантична категорія, яка виражає відношення змісту висловлення до дійсності або суб'єктивну оцінку висловлюваного» (Енциклопедія 2007: 385). С. Бернацька визначає категорію модальності як «функціонально-семантичну категорію, що оформлюється на рівні речення та має розгалужену систему семантичних відтінків і засобів їхнього вираження» (Бернацька 2011: 8). Модальність, притаманна будь-якому тексту, – це мовленнєве втілення образу автора, оцінка автором художнього світу з позицій твердження або заперечення, реальності / ірреальності подій, впевненості в їхній вірогідності або сумніву (Давидова 2014: 79). Категорія модальності – «всеосяжна категорія, що поглинає цільову комунікативну установку автора і категорію оцінки, її значення об'єктивні і суб'єктивні одночасно» (Романова 2003:14).

Традиційно розрізняють два типи модальності: об'єктивну й суб'єктивну. Об'єктивна модальність відображає зв'язок повідомлення з дійсністю, тобто реальним чи уявним є те, що повідомляється, можливим чи бажаним. Суб'єктивна модальність передає ставлення мовця до змісту висловлювання. Об'єктивна модальність обов'язкова для будь-якого висловлювання, суб'єктивна ж модальність – факультативна (Давидова 2014: 76).

Поле модальності формується сукупністю мовних засобів, об'єднаних на підставі: а) критерію зв'язку суб'єкта офіційно-ділового тексту зі змістом повідомлення (граматичні та транспозитивні форми особи; форми дійсного і пасивного стану; мовні засоби вираження оцінювальних значень); б) критерію зв'язку змісту повідомлення з дійсністю (форми часу, виду і способу дієслова, лексичні обставинні конкретизатори).

Модальне висловлювання не лише містить підтвердження чи заперечення якихось зв'язків, але й дає оцінку цим зв'язкам, уводячи постать абстрактного суб'єкта. Оцінне осмислення повідомлення реципієнтом вирішує вибір автором таких мовних засобів, що впливають на емоційну сферу з приводу висловлюваного.

Особлива думка висловлюється в лінгвістиці у зв'язку з модальною оцінкою, оскільки вона лише частково пов'язана з семантикою модальності і набагато більше з типами мовних установок мовця, його ставлення до змісту висловлювання. Дослідники виокремлюють оцінну модальність як один із видів модальності, розглядаючи її як в окремому висловлюванні, так і в цілісному тексті. Оцінність доцільно розглядати як особливу семантико-прагматичну сферу, що взаємодіє з модальністю (Литвинов 2014: 253), як частину експресії, визначаючи тим самим тональність жанру (Дементьєв 2016: 10).

Представлений у документах вид модальної оцінки нерідко називають волюнтативною, звертаючи увагу на нерозривний зв'язок зі семантичною категорією імперативності (Ізотов 2008).

На відміну від об'єктивної модальності, оцінна модальність передає ставлення, нерідко емоційне, мовця до об'єктивної реальності. Оцінна модальність складається з комплексу ознак, що утворюють її структуру. «Оцінна структура або модальна рамка оцінки містить цілу низку елементів, обов'язковими з яких є суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, оцінне ставлення, а також шкала оцінок і оцінні стереотипи» (Вольф 1985: 9). Суб'єкт оцінки – особа або соціум, з погляду якого дається оцінка (у документах це суб'єкт офіційно-ділового тексту); об'єкт оцінки – особа, предмет, подія або стан речей, яких стосується оцінка; оцінне ставлення репрезентоване векторами «добре» – «погано»; шкала оцінок й оцінні стереотипи відображають об'єктивно наявні в конкретний історичний період і в конкретному соціальному середовищі норми. Вибір оцінки суб'єктом пов'язаний з певною «шкалою цінностей», прийнятою в цьому суспільстві, і часто залежить від менталітету нації і окремої людини (Звада 2012: 38). Інші дослідники до елементів оцінної структури відносять характер оцінки, підставу оцінки (Малинович 1989).

Категорію оцінності прийнято вважати стильовою категорією публіцистики (Литвинов 2014: 258). Що стосується офіційно-ділових текстів, то вважається, що в них «психологічні фарби або відкидаються в цілому (текст конотативних жанрів будується в нейтральній тональності), або зводяться до актуалізації волевиявлення» (Матвєєва 2003: 551). Офіційність ділового тексту вимагає стриманого, точного, нейтрально-ввічливого тону спілкування. Офіційно-діловий текст «спрямований на створення прагматичного ефекту, визначається як специфічний вид впливу, що полягає в спонуканні адресата до вчинення певної дії» (Комлєва 2003: 5), тобто «втілює волевиявлення законодавця в мові» (Сологуб 2009: 226).

Проте детальний аналіз документів різних жанрів свідчить про репрезентацію оцінної модальності в офіційно-ділових текстах різними мовними засобами. Модальна оцінка притаманна нормативно-правовим текстам, адже сама система права сприймається як певний

примус з боку держави, і вона має мати обов'язкове моральне виправдання. Саме тому постійно підкреслюється, що в основі правових актів лежать ідеальні моральні норми, для того, щоб переконати адресата в необхідності і правильності державного примусу. Пояснення моральної природи нормативно-правового акта допомагає не тільки краще усвідомити право, його сутність, причини сили і слабкості правових систем, але й зробити більш ефективними юридичні норми та інститути. Для того, щоб бути дієвим, мати переконливу силу бути регулятором, документ має бути переконливим. Інакше кажучи, закон тільки тоді є законом, або наказ – наказом, якщо вони неухильно виконуються (Ізотов 2012: 18). Це досягається різними способами і насамперед за допомогою різних заходів «залякування і покарання».

Читача офіційно-ділового тексту спонукає до «правильних» дій, по-перше, сама жанрова установка цього тексту, оскільки кожен комунікативно зрілий користувач усвідомлює важливість дотримання офіційно закріплених норм правових актів, по-друге, наявна в такому тексті імпліцитна оцінка підсилює важливість дотримання названих норм. Ця оцінка додатково переконує, що рекомендовані в тексті норми поведінки повинні бути оцінені як «добре», а заборонені норми – «як погано».

Оцінка в текстовій модальності може бути експліцитною та імпліцитною. Експліцитна оцінка є елементом змісту тексту. Так, в офіційних звертаннях на початку службового листа: *Шановний пане голово; Вельмишановний пане президенте; Високоповажний пане Посол; Всечесний отче* та офіційних етикетних формулах ділового листування: *Користуючись нагодою, висловлюємо Вам щиру повагу та звертаємося з таким…; Висловлюємо Вам щиру подяку за пропозицію взяти участь у …; Сподіваємося на взаємовигідну співпрацю між нашими фірмами; Будемо раді налагодженню взаємовигідних контактів; З прикрістю повідомляємо, що не маємо змоги…* суб'єкт офіційно-ділового тексту, виявляючи повагу до адресата, водночас дає йому позитивну оцінку.

Імпліцитна оцінка у текстах офіційно-ділового стилю може міститися у висновках зі змісту тексту і виражається засобами контексту, пор.: *Демографічну ситуацію, що склалась у Львівській області характеризують: – зменшення чисельності населення. Порівняно з підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, тобто за період 2002–2019 рр. чисельність населення скоротилась на 104,5 тис. осіб (на 4,0%) (рис. 4). Упродовж 2018 року населення області зменшилось на 7587 осіб (на 0,3%). <…> Спостерігаємо нижчі темпи скорочення населення Львівської області в порівнянні з загальнонаціональним показником. Так, за останні 17 років від часу перепису темпи скорочення населення у Львівській області є значно меншими (-3,7%), ніж в Україні загалом (-7,9%)* (Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 роки (Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації, відвідано 14.09.2020, https://loda.gov.ua).

Наприклад, заборона – вимушений захід, що робиться для блага адресата; заборона має позитивну оцінку з погляду суб'єкта оцінки і найчастіше негативну з погляду її об'єкта. Суб'єкт текстів організаційно-розпорядчих документів вважає заходи, яких уживають, позитивними не для об'єкта оцінки (прямого адресата – виконавця документа). Суб'єктом користі завжди є треті особи, в інтересах яких здійснюються ті чи інші управлінські дії: мешканці області, міста, окремі категорії громадян або регіону загалом, оскільки будь-які директиви (навіть ті, які мають непопулярний характер) спрямовані на оздоровлення соціально-економічної сфери, тобто на поліпшення добробуту мешканців загалом.

Це ж стосується заяв чи звернень громадян. Прохання в цих документах теж має знак (+) для суб'єкта офіційно-ділового тексту, референтом якого є конкретний громадянин, що потребує заходів соціальної підтримки.

У текстах програм громадяни або їх окремі категорії, мешканці того чи іншого населеного пункту також є суб'єктом користі, оскільки мета будь-якої програми – поліпшення життя громадян.

Найчастіше в офіційно-діловому тексті трапляється раціональна оцінка (Леонтьєв, 1969: 78). На лексичному рівні раціональну оцінку найбільш яскраво репрезентують:

1. Дієслова *поліпшити, покращити, удосконалити* (*системи екологічного управління, екологічний аудит, екологічна сертифікація та маркування продукції – дасть змогу підвищити екологічну обґрунтованість і ефективність діяльності суб'єктів господарювання,* ***поліпшити*** *екологічні характеристики продукції* (Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року») і віддієслівні іменники *поліпшення, покращення, удосконалення*: ***покращення*** *якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище* (Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»).

2. Нейтральна лексика з раціонально-оцінною конотацією, як позитивною – *ефективність, ріст, зростання, забезпечення* та ін.: ***забезпечення*** *ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування* (Закон України «Про запобігання корупції»), так і негативною (*злочин, догана, неприпустимо, корумпований, корупція* та ін.*:* ***корупція*** *– використання особою… наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб…* (Закон України «Про запобігання корупції»).

3. Нейтральні слова, що набувають позитивної або негативної конотації як результат практичного застосування в офіційно-діловому мовленні. Слова з такою конотацією стають часто вживаними й закріплюються в мові документів: *Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні* ***найвищою соціальною цінністю*** (Конституція України); *Розмір* ***відшкодування моральних (немайнових) збитків*** *у грошовому виразі визначається судом* (Закон України «Про звернення громадян»).

З метою підкресленого розділення і навіть протиставлення позитивного і негативного, правильного і неправильного у межах одного й того ж речення можуть вживатися слова з протилежною конотацією.

Розглянемо уривок з тексту Закону України «Про очищення влади»: Напівжирним ми виділили слова, що мають яскраву негативну конотацію, а підкресленням – лексичні одиниці, супроводжувані позитивною оцінкою.

Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до посадових та службових осіб, <...> стосовно яких встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили, що вони:

1) ***співпрацювали із спецслужбами інших держав як таємні інформатори*** *в оперативному отриманні інформації;*

2) своїми рішеннями, діями чи ***бездіяльністю*** *здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на* ***підрив*** *основ національної безпеки, оборони чи територіальної цілісності України;*

3) закликали публічно до ***порушення*** *територіальної цілісності та суверенітету України;*

4) ***розпалювали міжнаціональну ворожнечу****;*

5) своїми ***протиправними рішеннями, дією чи бездіяльністю*** *призвели до* ***порушення*** *прав людини та основоположних свобод, визнаних рішенням Європейського суду з прав людини* (Закон України «Про очищення влади»).

4. Евфемізми – «емоційно нейтральні слова або вирази, що вживаються замість синонімічних їм слів або виразів, які видаються мовцеві непристойними, грубими або нетактовими» (Бацевич 2004: 324). Головна функція евфемізмів полягає в тому, щоб приховати чи завуалювати явище, що в суспільній свідомості має негативну оцінку. Евфемізми відволікають увагу реципієнта від об'єкта, що може викликати антипатію. Здатність евфемізмів маніпулювати реципієнтом визначається тим, що вони приховують істинну сутність явища через створення нейтральної чи позитивної конотації, а реципієнт зазвичай не встигає виділити евфемізми з контексту та усвідомити їх через велику кількість

інформації в сучасному суспільстві або через неможливість ідентифікувати табуйований денотат (Корнєлаєва 2019: 72).

До евфемізмів, що є метафоричною номінацією, можемо віднести, наприклад, словосполучення *адміністративний бар'єр*: *забезпечити супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо усунення* ***адміністративних бар'єрів*** *для експорту послуг)» (реєстраційний номер 4496)* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 року № 655-р «Про затвердження плану заходів з підтримки розвитку індустрії програмної продукції України на 2016 рік»). Запозичене в літературну мову з лексикону об'їздчиків коней слово *бар'єр* розвиває свою семантику на основі розгортання ознак «перешкода, яку можна подолати», «труднощі, що вирішуються». Цей термін евфемістично подвійний: визначення *адміністративний* позбавлене негативних конотацій, властивих його контекстуальному синоніму *бюрократичний*.

Найбільше евфемізмів містять звітні (звіт, інформація, доповідь) та програмні (програма, план, стратегія) документи. Евфемізми сприяють тому, що текст, не спотворюючись концептуально, набуває неконкретності, м'якості.

На синтаксичному рівні оцінну модальність тексту передають фігури повтору, що підсилюють оцінність: ***удосконалення*** *та* ***розвиток*** *державної системи природоохоронного управління* (Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»). Лексичне значення ужитих поряд слів часто може бути нетотожним: *Консультаційний центр функціонує при ГУ ДСНС України у Миколаївській області з метою* ***організації, розвитку*** *і* ***поширення*** *систем інформування та консультування населення з питань реалізації державної політики у сферах цивільного захисту (наказ ГУ ДСНС України від 15.05.2013 № 57).*

Модальну оцінність на синтаксичному рівні репрезентує також евфемістична заміна. Синтаксичні евфемізми менш помітні, ніж лексичні, і їх важче виокремити.

До синтаксичних евфемізмів належать:

1. Оксюморон, за допомогою якого створюється позитивний контекст: … *реальна заробітна плата* ***зростала нижчими*** *темпами…* (До Всесвітнього дня дій за гідну працю); або негативний контекст: *з урахуванням ймовірного* ***розвитку складної*** *епідемічної* ***ситуації*** (розпорядження Боярського міського голови від 03.04.2020 № 02-03/84 «Про організацію заходів з метою мінімізації поширення корона-вірусної хвороби (COVID-2019) на території Боярської міської ради Києво-святошинського району Київської області».

2. Заперечення не дієслова, що формує пропозитивний зміст, а його актанта: ***Не в повній мірі виконуються*** *графіки навчання керівників усіх рівнів згідно з вимогами*

Правил безпеки у вугільних шахтах (наказ Міністерства палива та енергетики України від 13.04.2004 № 192 «Про стан охорони праці на вугледобувних підприємствах галузі за 2 місяці 2004 року»). У наведеному прикладі заперечується не ціле, а його частина, якийсь аспект (пор.: *не виконуються в повній мірі – не в повній мірі виконуються*).

3. Дискурсивні слова: *не зовсім, не належною мірою, не в повній мірі, не цілком, недостатньо: Незважаючи на високий інвестиційний потенціал області, її інвестиційна привабливість залишається* ***недостатньо високою*** (Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року (Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації, відвідано 14.09.2020, https://loda.gov.ua); *За роки незалежності площа природно-заповідного фонду збільшилася у два рази, але цього* ***недостатньо*** *для збереження рідкісних і зникаючих видів рослин та тварин, середовищ їх існування* (Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»).

Суб’єкт офіційно-ділового тексту може частково спотворювати реальний стан речей, зменшувати серйозність громадської проблеми за допомогою введення в текст ще таких дискурсивних одиниць, як *поки що, ще, мало*: *У доларовому еквіваленті ВРП області* ***ще*** *не досяг докризового рівня 2013 року, однак, при збереженні сприятливого впливу чинників зовнішнього середовища, цього слід очікувати вже найближчим часом* (Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 роки (Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації, відвідано 14.09.2020, https://loda.gov.ua); *Структура залучених інвестицій* ***поки що не в змозі*** *створити критичну інвестиційно-інноваційну масу і сприяти реструктуризації економіки області з прицілом на високотехнологічні галузі з високою заробітною платою* (Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 роки (Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації, відвідано 14.09.2020, https://loda.gov.ua). Порушені в цих текстах проблеми завдяки засобам евфемізації подано як тимчасові, як такі, що їх можливо з часом вирішити.

Варто зазначити, що в різних типах документів евфемізми по-різному представлені і виконують різні функції. Так, в документах, що містять владні приписи, законодавець не керується прагненням уникнути комунікативних конфліктів і невдач, оскільки специфіка цих документів передбачає обов’язковість їх виконання без обговорення і коментарів; орієнтованість на адресата опосередкована. В інших правових актах, наприклад, що стосуються соціальних правовідносин і констатують будь-які неприємні факти, застосування евфемізмів дозволяє дотримати етикетні вимоги: згладити конфліктність, пом’якшити тональність офіційно-ділового дискурсу (Киреєва 2013: 14).

На текстовому рівні оцінні одиниці концентруються в мотивувальній (преамбульній) частині, яка, на думку Т. В. Матвєєвої, «дає оцінну (і ширше – прагматичну)

установку всьому тексту» (Матвєєва 1990: 75). Мотивувальна частина – вступна частина, «яка містить посилання на відповідну структурну одиницю компетенційного нормативно-правового акта, дає стислу інформацію про необхідність та мету прийняття цього акта і підлягає врахуванню при роз'ясненні та застосуванні нормативно-правового акта» (Зміни 2007) в текстах організаційно-розпорядчих документів (постанов, рішень, наказів, указів, розпоряджень) унаслідок своєї значущості найбільш оцінно навантажена. Розгорнута преамбула, що складається з епістемних висловлювань, дозволяє аргументувати правове рішення, і цьому сприяють емоційно забарвлені слова: *Відповідно до статті 143 Конституції України, пункту 16 частини першої статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з метою* ***забезпечення стабільного зростання*** *в реальному секторі економіки шляхом використання* ***внутрішніх та зовнішніх можливостей*** *як області загалом, так і її територій зокрема, і на цій основі* ***розв'язання*** *існуючих* ***проблем*** *та* ***покращення якості життя населення…*** (рішення Львівської обласної ради від 12.03.2020 № 782 «Про Програму соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2019 рік»).

Такі одиниці поширені в текстах організаційно-розпорядчих документів: *З метою* ***поліпшення*** *якості навчального процесу…; З метою* ***належної підготовки*** *до відзначення…; У зв'язку з* ***незадовільними результатами*** *перевірки...* У резолютивній частині офіційно-ділових текстів значно менше оцінних засобів, і використовується строго об'єктивна манера подачі інформації.

Різні оцінно забарвлені засоби, вжиті в текстах офіційно-ділового стилю, дозволяють передати оптимістичний погляд на майбутнє, який позиціонує владу з позитивного боку. Щодо цього Є. Вольф зауважувала: «Різні модальні засоби, що пом'якшують категоричність, виявляють специфіку цінностей картини світу – існує, очевидно, загальне прагматичне правило «оптимістичного погляду на світ», яке можна сформулювати: «завжди справи йдуть до кращого» (Вольф 1985: 99).

Таким чином, для вираження модальних значень оцінності в офіційно-ділових текстах залучається цілий арсенал мовних засобів на лексичному, синтаксичному та текстовому рівнях. Різноманітність репрезентації цих засобів дозволяє зробити висновок про принципову важливість цієї категорії модальної оцінності для офіційно-ділового тексту. Якість виконання документа безпосередньо залежна від коректності добору текстових модальних засобів. Безпомилковість їх добору впливає на якість виконання документа, що в офіційно-діловому дискурсі є дуже важливим, адже за умови невиконання або не належного виконання, може мати юридичні наслідки.

Перспективним вважаємо вивчення модальності тексту з позиції адресата. Це пов’язано з потребою опису інтерпретаційного потенціалу репрезентантів категорії модальності та розробкою технологій тлумачення офіційно-ділового тексту.

Література:

Бацевич 2004: Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. К., 2004.

Бернацька 2011: Бернацька, С. М. Модальне значення можливості/необхідності в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / С. М. Бернацька; керівник роботи В. Д. Шинкарук; Нац. авіац. ун-т. К., 2011.

Вольф 1985: Вольф, Е. М. Функциональная семантика оценки [Текст] / Е. М. Вольф. М.: Наука, 1985.

Давидова 2014: Давидова, О. П. Модальність тексту та засоби її вираження / О. П. Давидова. – В: Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна, 2014, вип. 44, 76–79. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_44_25⁂.

Дементьев 2016: Дементьев, В. В. Аксиологическая генристика: аспекты проблемы «оценка» и «жанр». – В: Жанры речи, 2016, № 2, 9–24.

Дешериева 1987: Дешериева, Т. И. О соотношении модальности и предикативности. – В: Вопросы языкознания, 1987, № 1, 34–45.

Енциклопедія 2007: Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський, В. М., Тараненко, О. О., Зяблюк, М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007.

Звада 2012: Звада, О. В. Оценочная модальность. – В: Magister Dixit, 2012, 36–42.

Зміни 2007: Зміни до Порядку подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства юстиції України від 2 серпня 2007 р. N 592/5. 14.09.2020 ⁂https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0509-20#Text⁂.

Ізотов 2008: Изотов, А. И. Императивность как прагмалингвистический феномен: На материале чешского языка. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2008.

Ізотов 2012: Изотов, А. И. Особенности концептуализации авторитарного побуждения в русской и чешской языковых картинах мира. – В: Вестник Центра международного образования Московского государственного университета. Филология. Культурология. Педагогика. Методика, 2012, № 4., 17–22.

Киреєва 2013: Киреева, Е. З. Эвфемизм как речевой акт (на материале документов регионального законодательства) / Е. З. Киреева. – В: Вестник Волгоградского государственного университета, серия 2, Языкознание, 2013, № 1 (17), 11–14.

Кожина 2008: Кожина, М. Н., Дускаева, Л. Р., В. А. Салимовский. Стилистика русского языка: учебник. М.: Флинта: Наука, 2008.

Комлева 2003: Комлева, Е. В. Лингвостилистические особенности выражения побудительности в текстах официально-деловой прозы (на материале современного немецкого языка): дис. ... канд. филол. наук / Е. В. Комлева. СПб., 2003.

Корнєлаєва 2018: Корнєлаєва, Є. В. Лінгвістична природа евфемізмів. – В: Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис», 2019, № 5, 70–75.

Леонтьев 1969: Леонтьев, А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. М.: Просвещение, 1969.

Литвинов 2014: Литвинов, А. И. Оценочность делового текста. – В: Вестник Университета (Государственный университет управления). Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования Государственный университет управления, 2014, 252–268.

Малинович 1989: Малинович, Ю. М. Экспрессия и смысл предложения: Проблемы эмоционально-экспрессивного смысла [Текст] / Ю. М. Малинович. Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1989.

Матвеева 2003: Матвеева, Т. В. Тональность. – В: Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М. Н. Кожиной. М.: Флинта: Наука, 2003, 549–552.

Матвєєва 1990: Матвеева, Т. В. Функциональные стили в аспекте текстовых категорий: синхронно-сопоставительный очерк / Т. В. Матвеева. Свердловск: Изд-во УрГУ, 1990.

Романова 2003: Романова, Т. В. Модальность как текстообразующая категория в современной мемуарной литературе / Т. В. Романова. СПб.: Санкт-Петербургский государственный университет, 2003.

Сологуб 2009: Сологуб, О. П. – В: Университетская филология образованию: регулятивная природа коммуникации: матер. второй междунар. науч.-практ. конф. «Коммуникативистика в современном мире: регулятивная природа коммуникации» / О. П. Сологуб. Барнаул, 2009, Ч. 1, 224–228.

Таран 1998: Таран, В. В. Узагальненість та збірність як текстові категорії у сучасній російській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 / В. В. Таран. Запоріжжя, 1998.

Інформація про автора:

Надія Коцюба – старший викладач кафедри української та іноземних мов Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України, кандидат філологічних наук,

E-mail: nadin-k@ukr.net